

Filantropi som nytter?

Stiftelser og bedrifter kan bidra til å løse store samfunnsutfordringer ved å gi penger til gode formål. Men varig endring krever mer enn «spray and pray».

Av Arild Bjørndal

Professor dr.med.

Direktør i Centre for Evidence and Implementation

Hvert år deler allmenntilgjengelige stiftelser – og en rekke store bedrifter – ut milliarder av kroner til ideelle formål i Norge. Det er viktige midler som det kan komme mye ut av. De kan påvirke samfunnsflokke der verken det offentlige eller markedet sitter med løsningen.

Utdelingene gjør mye godt i mange lokalsamfunn. Det er bra. Der bor folk, der formes barna og der kan leveutsiktene bli bedre. Innbyggerne, frivilligheten, næringslivet og offentlige tjenester skaper gode lokalsamfunn sammen. I dette økosystemet hører private givere som stiftelsene, og bedrifter, hjemme.

Men om stiftelsene skal til bidra til faktisk og varig forbedring, må de i enda større grad prioritere hvilke utfordringer de vil være med å løse, og være opptatt av hvordan det er mulig å skape endring. De må søke sammen i strategiske fellesskap og bruke mer penger per område, over tid. Stiftelser som ikke har store egne ressursmiljøer må samarbeide med partnere som kan noe om det aktuelle sosiale problemet, og om implementering og skalering. Man må samle informasjon før en går i gang om hvilken kunnskap som allerede foreligger, og i etterkant – om hva det kom ut av innsatsen.

I dag smøres for mye av midlene tynt utover. Resultatet er en lang rekke enkeltprosjekter som gjør godt for noen der og da, men som sjelden vil kunne utvides og få en systemisk effekt i samfunnet over tid. Ildsjeler gjør en fantastisk jobb over hele Norge og vi kan ikke være dem foruten. Men skal filantropien støtte godt opp om disse sosiale entreprenørene, må det skje på måter som bidrar til robusthet.

Vi har tallrike eksempler på at stiftelser og bedrifter har offensive mål og bidrar i viktige prosjekter. Å motvirke utenforskap, fremme inkludering, skape muligheter for barn i utsatte livssituasjoner og forbedre mental helse blant unge er eksempler på viktige målsettinger på oppvekstfeltet. Filantropien bør fortsette å identifisere og prioritere nettopp slike samfunnsflokke. De kan også bidra til nye løsninger på områder som klima og kultur.

The Gates Foundation har vist hvordan en ambisiøs gavestrategi kan sette agenda og påvirke hvordan myndighetene og sivilsamfunnet jobber. Et annet eksempel er The Poverty Action Lab som er finansiert av Jameel-stiftelsen. Sammen med kompetansepartnere kan norske filantroper skape like viktige resultater, f.eks. når det gjelder barns oppvekstvilkår. Det er ingen grunn til at ikke Norge burde være kjent som det landet i verden, der det er desidert best å vokse opp.

Offentlige myndigheter satser som regel på tradisjonelle tiltak. Filantropien står friere og bør være en finansieringskilde først og fremst for dem med nye ideer og skaperkraft. Midlene bør kun unntaksvis brukes til å ta over samfunnets ansvar for å finansiere grunnforskning, som i

sin natur er langsiktig og fragmentarisk. Man bør selvsagt også avgrense seg fra drift av tjenester som det offentlige har ansvaret for.

Staten har lite å tilby filantropien. Den greier knapt å samle relevante offentlige aktører rundt samme bord, eksempelvis de som har ansvar for oppvektsfeltet. Det tok år å komme fram til noen prioriteringer av et par store satsinger som enda ikke har blitt til lokal virkelighet noen steder. Da er det langt viktigere å samarbeide med kommuner og frivillighet lokalt, og med bedrifter som jo alltid har betydelig erfaring med problemløsning. Partnerskap med sterke kompetansemiljøer som vil være med å skape nye og nyttige løsninger, kan bygge bro fra ressurser til resultat.

Hvis vi skal påvirke komplekse og fastlåste problemer, fordrer det altså en prioritert innsats over tid. Et lite prosjekt her og et annet der, med en tidshorisont på et år eller to, er ikke måten å gjøre det på. Stiftelsene må våge å prioritere og utvikle større satsinger. De må tuftes på det vi vet fram til nå (bl.a. fra forskning) og samtidig premiere innovativ kraft. Enkel, men pålitelig evaluering må bygges inn, likeså forutsetninger for god implementering og for skalering. I partnerskap med kompetansemiljøer, og gjennom samarbeid med lokale aktører som kommuner og frivillighet, kan filantropien fremme sosial inkludering, bedre levekår og øke livskvalitet.

CEI driver prosjektet Barna først! med støtte fra Kavlifondet, stiftelsen som eier og deler ut hele overskuddet fra Kavlikonsernet til gode formål. I "Barna først!" arbeider CEI sammen med norske kommuner og lokalsamfunn for å styrke arbeidet for barn på tvers av fag og sektorer lokalt.

E-post: arild.bjorndal@ceiglobal.org

